

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 08
Rotel 0817

DOM
2024-06-03
Stockholm

Mål nr
T 1806-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Stockholms tingsrätts dom 2023-01-17 i mål T 11803-20 och T 11799-20, se bilaga A

PARTER

Klagande I

Fredrik Eriksson National AB, 559039-4119
Stora Mans Väg 4
125 59 Älvsjö

Klagande II

MoMuMat AB, 556624-4108
Flaggmansvägen 13
111 49 Stockholm

Ombud för I och II: Advokat David Johansson och biträdande juristen Fabian Lidåkra
Advokatfirma DLA Piper Sweden KB
Box 7315
103 90 Stockholm

Motpart

Gjensidige Forsikring ASA genom Gjensidige Forsikring ASA Norge, Svensk Filial,
516407-0384
Box 3031
103 61 Stockholm

Ombud: Advokat Stefan Bessman och biträdande juristen Victoria Ribbnäs
Westerberg & Partners Advokatbyrå AB
Box 3101
103 62 Stockholm

SAKEN

Fastställelseetalan

HOVRÄTTENS DOMSLUT

- Hovrätten fastställer tingsrättens dom.
- MoMuMat AB ska ersätta Gjensidige Forsikring ASA genom Gjensidige Forsikring Asa Norge, Svensk Filial för dess rättegångskostnad med 199 063 kr,

Dok.Id 2054752

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 670 90		måndag – fredag 08:00–16:30
		E-post: svea.avd8@dom.se www.svea.se		

varav 159 250 kr avser ombudsarvode och 39 813 kr avser mervärdesskatt. På beloppet ska ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen utgå från denna dag till dess betalning sker.

3. Fredrik Eriksson National AB ska ersätta Gjensidige Forsikring ASA genom Gjensidige Forsikring Asa Norge, Svensk Filial för dess rättegångskostnad med 199 063 kr, varav 159 250 kr avser ombudsarvode och 39 813 kr avser mervärdesskatt. På beloppet ska ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen utgå från denna dag till dess betalning sker.
-

YRKANDEN M.M. I HOVRÄTTEN

MoMuMat AB (nedan MoMuMat) har yrkat att hovrätten ska

- fastställa att Gjensidige Forsikring ASA genom Gjensidige Forsikring ASA Norge, Svensk Filial (nedan Gjensidige) jämlikt meddelad epidemiavbrottsförsäkring (GJAV 394:3) med försäkringsnummer 4016116, är skyldigt att utge försäkringsersättning för inträffad skada bestående av avbrott i MoMuMats försäkrade verksamhet som uppkommit på grund av Moderna Museets beslut om stängning av museet inklusive dess restaurangdelar under tiden den 18 mars till den 16 juni 2020 samt från och med den 30 oktober 2020 till och med den 19 mars 2021,
- befria MoMuMat från skyldigheten att ersätta Gjensidiges rättegångskostnader i tingsrätten, och
- förplikta Gjensidige att i stället ersätta MoMuMats rättegångskostnader i såväl tingsrätten som hovrätten.

Fredrik Eriksson National AB (nedan FENAB) har yrkat att hovrätten ska

- fastställa att Gjensidige, jämlikt meddelad epidemiavbrottsförsäkring (GJAV 394:3) med försäkringsnummer 8729698, är skyldigt att utge försäkringsersättning för inträffad skada bestående av avbrott i FENAB:s försäkrade verksamhet som uppkommit på grund av Nationalmuseets beslut om stängning av museet inklusive dess restaurangdelar under tiden 20 mars till den 16 juni 2020 samt från och med den 31 oktober 2020 till och med den 20 mars 2021,
- befria FENAB från skyldigheten att ersätta Gjensidiges rättegångskostnader i tingsrätten, och
- förplikta Gjensidige att i stället ersätta FENAB:s rättegångskostnader i såväl tingsrätten som hovrätten.

Gjensidige har motsatt sig att tingsrättens dom ändras samt yrkat att MoMuMat och FENAB ska ersätta Gjensidiges rättegångskostnader i hovrätten.

Hovrätten har avgjort målet utan huvudförhandling.

PARTERNAS TALAN I HOVRÄTTEN

Parterna har återopat samma omständigheter och utvecklat sin talan på samma sätt som i tingsrätten, med den justeringen att MoMuMat och FENAB har frånfallit de delar som avser ersättning grundad på Folkhälsomyndighetens föreskrifter.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Utredningen är densamma som vid tingsrätten. Förhören med Malin Söderström, Fredrik Eriksson, Robert Nordström och Jan Järnstad har spelats upp med ljud- och bildfil.

Tingsrätten har utförligt redogjort för vad parterna har anfört till stöd för respektive talan. Hovrätten noterar dock att MoMuMats försäkring började gälla den 1 januari 2020 och inte den 1 november 2019 såsom antecknats.

Hovrätten ansluter sig till det som tingsrätten skrivit om utgångspunkterna för tolkning av försäkringsvillkor. Hovrätten konstaterar därefter att en försäkrad skadehändelse enligt villkoren har uppstått om det skett ett avbrott i verksamheten till följd av myndighets ingripande med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen. Såsom tingsrätten konstaterat är därför frågan om museerna har haft rätt att fatta beslut enligt nämnda lagar.

I likhet med tingsrätten, och på de av tingsrätten anförda skälen, finner hovrätten att de beslut om stängning som fattats inte kan anses ha fattats med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen. MoMuMats och FENAB:s talan kan därför inte vinna bifall och tingsrättens dom ska fastställas.

Vid denna utgång ska MoMuMat och FENAB ersätta Gjensidiges rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten. När det gäller rättegångskostnaderna i tingsrätten har Gjensidige inte överklagat tingsrättens beslut. Frågan är då om beslutet ska stå fast eller om ersättningen ska sättas ned. Hovrätten bedömer att yrkad ersättning för utlägg för rättsutlåtande är skälig. I övrigt är ersättningsbeloppen vitsordade. Tingsrättens beslut om rättegångskostnaderna ska därför stå fast.

När det gäller rättegångskostnaderna i hovrätten har Gjensidige yrkat ersättning med 318 500 kr för arbete och med 79 625 kr för mervärdesskatt. Gjensidige har uppgett sig sakna avdragsrätt för mervärdesskatt och har uppgett att beloppet fördelar sig på klagandeparterna med hälften vardera. MoMuMat och FENAB har överlämnat yrkade belopp till hovrättens bedömning. Hovrätten finner att yrkade belopp är skäligen och att mervärdesskatt är en ersättningsgill kostnad.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2024-07-01

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Mikael Swahn, Patrik Skogh, referent, Mattias Råbe och Johan Klefbäck.

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 2

DOM
2023-01-17
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
T 11799-20
T 11803-20

PARTER

1. Kärande i T 11799-20

MoMuMat AB, 556624-4108
Flaggmansvägen 13
111 49 Stockholm

2. Kärande i T 11830-22

Fredrik Eriksson National AB, 559039-4119
Stora Mans Väg 4
125 59 Älvsjö

Ombud för 1 och 2: Advokaten David Johansson och biträdande juristen
Fabian Lidåkra
Advokatfirma DLA Piper Sweden KB
Box 7315
103 90 Stockholm

Svarande i T 11799-20 och T 11830-22

Gjensidige Forsikring ASA genom Gjensidige Forsikring Asa Norge, Svensk Filial,
516407-0384
Box 3031
103 61 Stockholm

Ombud: Advokaten Stefan Bessman och biträdande juristen Victoria Ribbnäs
Westerberg & Partners Advokatbyrå AB
Box 3101
103 62 Stockholm

DOMSLUT

1. MoMuMat AB:s talan avslås.
2. Fredrik Eriksson National AB:s talan avslås.

Dok.Id 2632428

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm

Besöksadress
Scheelegatan 7

Telefon
08-561 652 10

E-post:
stockholms.tingsratt.avdelning2@dom.se
www.stockholmstingsratt.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

3. MoMuMat AB ska ersätta Gjensidige Forsikring ASA genom Gjensidige Forsikring Asa Norge, Svensk Filial för dess rättegångskostnad med 415 831 kr, varav 319 165 kr avser ombudsarvode, och ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

4. Fredrik Eriksson National AB ska ersätta Gjensidige Forsikring ASA genom Gjensidige Forsikring Asa Norge, Svensk Filial för dess rättegångskostnad med 438 694 kr, varav 337 455 kr avser ombudsarvode, och ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

BAKGRUND

Den 17 juli 2020 väckte MoMuMat AB (MoMuMat) en fastställsetalan mot Gjensidige Forsikring ASA Norge, svensk filial (Gjensidige) (mål T 11799-20).

Samma dag väckte Fredrik Eriksson National AB (FENAB) en fastställsetalan mot Gjensidige (mål T 11803-20).

MoMuMat bedriver café-, bar- restaurang- och festvåningsverksamhet i Moderna Museets lokaler på Skeppsholmen i Stockholm. Moderna Museet är en statlig myndighet. FENAB bedriver café-, bar- restaurang- och festvåningsverksamhet i Nationalmuseums lokaler på Södra Blasieholmshamnen 2 i Stockholm. Nationalmuseet är en statlig myndighet. Gjensidige är ett norskt försäkringsbolag med filial i Sverige.

MoMuMat och FENAB är medlemmar i Visita. Visita är bransch- och arbetsgivarorganisation för den svenska besöksnäringen. MoMuMat och FENAB tecknade ramavtal med Gjensidige avseende företagsförsäkring, den s.k. "Visitaförsäkringen". MoMuMat har en Visitaförsäkring hos Gjensidige med försäkringsnummer 4016116 och med försäkringstid mellan den 1 november 2019 och den 31 oktober 2020. Försäkringen har förlängts. FENAB har en Visitaförsäkring hos Gjensidige med försäkringsnummer 8729698 och med försäkringstid mellan den 1 november 2019 och den 31 oktober 2020. Försäkringen har förlängts. Försäkringarna innefattar bl.a. skydd för avbrott i verksamheten. På försäkringarna tillämpas försäkringsvillkor GK 7084V. Ett särskilt villkor (GJAV 394:3) avser en s.k. epidemiavbrottsförsäkring (epidemiavbrottsförsäkringen). Epidemiavbrottsförsäkringen innehåller bl.a. följande villkor.

3. När försäkringen gäller

Försäkringen gäller för avbrott till följd av myndighets ingripande enligt 5, som görs under försäkringstiden och som föranleds av smittsam sjukdom som upptäcks under försäkringstiden.

4. Var försäkringen gäller

Försäkringen gäller vid myndighets ingripande på försäkringsställe (gatuadress, kvartersnummer eller fastighetsbeteckning) som anges i försäkringsbrevet.

5. Försäkrade skadehändelser

Ersättning lämnas för avbrott som uppkommer på grund av myndighets ingripande med stöd av smittskyddslagen, SFS 2004:168, eller livsmedelslagen, SFS 2006:804, för att förhindra spridning av smittsam sjukdom bland människor.

8. Säkerhetsföreskrifter

Föreskrift som meddelats i lag, förordning eller av myndighet och vars iakttagande är ägnat att förebygga eller begränsa smittspridning, ska anses som intagen i detta försäkringsvillkor.

Folkhälsomyndigheten beslutade den 24 mars 2020 om föreskrift och allmänna råd för att förhindra smitta av covid-19 på restauranger och caféer m.m. (HSLF-FS 2020:9).

Föreskrift HSLF-FS 2020:9 upphävdes genom beslut den 29 juni 2020.

Folkhälsomyndigheten beslutade samtidigt den 29 juni 2020 om föreskrifter och allmänna råd om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (HSLF-FS 2020:37). Föreskrift HSLF-FS 2020:37 har senare ändrats vid tre olika tillfällen med verkan från den 3 november 2020, den 24 december 2020 och den 1 mars 2021 (se HSLF-FS 2020:70, HSLF-FS 2020:91 och HSLF-FS 2021:22). Samtliga dessa föreskrifter benämns nedan gemensamt föreskrifterna.

I föreskrifterna föreskrivs bl.a. om egenkontroll. Det uppställs även krav på att varje verksamhet som omfattas av föreskrifterna ska säkerställa att det inte förekommer trängsel eller långa köer i verksamhetens lokaler eller i anslutning till dessa lokaler. Vidare förbjuds stående servering vid barer, varför besökare endast får äta och dricka sittandes vid ett bord eller ta med maten för avhämtning. I föreskrifterna framgår även att sällskap ska hålla en meters avstånd och ett maximalt antal för personer i ett sällskap. Föreskrifterna innehåller även begränsningar avseende öppettider.

Moderna Museet beslutade den 18 mars 2020 om stängning av museet. Beslutet trädde i kraft den 19 mars 2020 och varade till den 16 juni 2020. Moderna Museet meddelade

sedan ett nytt beslut om stängning den 29 oktober 2020 med verkan från och med den 30 oktober 2020 till och med den 19 november 2020. I beslutet anges att "[b]eslutet omfattar även restaurangerna på Moderna Museet". Beslutet förlängdes sedan till och med 25 mars 2021 när museet återöppnade. Besluten fattades av Modern Museets överintendent. Den 6 maj 2020 anmälde MoMuMat försäkringsfall till Gjensidige. Försäkringsbolagets skadeavdelning meddelade den 11 maj 2020 att försäkringen inte kunde tas i anspråk.

Nationalmuseet beslutade den 18 mars 2020 om stängning av museet och angav i beslutet att "[ä]ven museets restaurang kommer att vara stängd under perioden".

Beslutet trädde i kraft den 20 mars 2020. Den 30 mars 2020 beslutade Nationalmuseet om förlängning av stängningen som varade till och med 16 juni 2020.

Nationalmuseum beslutade sedan den 11 november 2020 att stänga museet med verkan från och med den 31 oktober 2020. Besluten fattades av Nationalmuseets överintendent och museet återöppnande den 6 april 2021. I slutet av mars 2020 anmälde FENAB försäkringsfall till Gjensidige. Försäkringsbolagets skadeavdelning meddelade den 23 april 2020 att försäkringen inte kunde tas i anspråk. FENAB begärde överprövning av skadeavdelningens beslut hos Gjensidiges kundombudsman. Kundombudsmannen meddelade genom beslut den 12 maj 2020 att skadeavdelningens beslut vidhölls och att rätt till ersättning från försäkringen inte förelåg.

MÅL T 11799-20

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

MoMuMat

MoMuMat har yrkat att tingsrätten ska fastställa att Gjensidige, jämlikt meddelad epidemiavbrottsförsäkring (GJAV 394:3) med försäkringsnummer 4016116, är skyldigt att utge försäkringsersättning för inträffad skada bestående av avbrott i

MoMuMats försäkrade verksamhet, under tiden den 19 mars 2020 till och med den 19 mars 2021, som uppkommit på grund av

1. Moderna Museets beslut om stängning av museet inklusive dess restaurangdelar under tiden den 18 mars till den 16 juni 2020 samt från och med den 30 oktober 2020 till och med den 19 mars 2021, samt
2. Folkhälsomyndighetens beslut om antagande av föreskrifterna, med undantag för den avbrottsid som tingsrätten redan bifallit enligt ovan.

Yrkandena har avgränsats till 12 månader i enlighet med försäkringsbrevet.

Yrkandena har framställts major inludit minor, vilket innebär att för det fall tingsrätten anser att ersättningsgillt avbrott förelegat vid en senare tidpunkt än 19 mars 2020, eller avbrutits innan 19 mars 2021, så kan tingsrätten avgränsa fastställelseperioden till denna tidsperiod.

Gjensidige

Gjensidige har bestridit käromålet.

Parterna har yrkat ersättning för sina respektive rättegångskostnader.

GRUNDER

MoMuMat

Såväl Moderna Museets beslut om nedstängning som Folkhälsomyndighetens föreskrifter har meddelats genom beslut och MoMuMat var föremål för dessa beslut. Besluten om stängning och besluten om att meddela föreskrifterna innebär att ett myndighetsingripande har skett på försäkringsstället. Av Moderna Museets beslut framgår även att restaurangen skulle vara stängd. Moderna Museets beslut om nedstängning och Folkhälsomyndighetens föreskrifter drabbar den verksamhet som MoMuMat bedriver på försäkringsstället. MoMuMat har inte frivilligt stängt sin

verksamhet. När Moderna Museet haft öppet har också MoMuMat haft öppet, men verksamheten har alltså begränsats av Folkhälsomyndighetens föreskrifter.

Myndighetsingripandena, dvs. Moderna Museets beslut om stängning och Folkhälsomyndighetens beslut om meddelande av föreskrifterna, omfattar den verksamhet som MoMuMat bedriver och har fått till följd att avbrott uppkommit genom att MoMuMat behövt stänga ned och begränsa sin verksamhet.

MoMuMat är att anse som direkt berört av Moderna Museets beslut och har stängt på grund av beslutet. MoMuMat omfattas av beslutet eftersom MoMuMats restaurang är belägen i Moderna Museet samt är föremål för besluten. Moderna Museet har inte överskridit sin behörighet. Samtliga beslut utgör behöriga myndighetsingripanden med stöd av smittskyddslagen eller likställd lagstiftning. Även om museet överskridit sin behörighet enligt smittskyddslagen och livsmedelslagen vid beslut om stängning av restaurangen saknar det betydelse. Även Folkhälsomyndighetens föreskrifter har begränsat MoMuMats möjlighet att obehindrat bedriva sin verksamhet och är därmed myndighetsingripanden. Det bestrids att Folkhälsomyndighetens föreskrifter är att anse som endast säkerhetsföreskrifter.

Gjensidige

Moderna Museets beslut om stängning berör endast Moderna Museet, inte MoMuMat. Något myndighetsingripande på försäkringsstället har därmed inte skett. Besluten om stängning av Moderna Museet tar sikte på Moderna Museet i Stockholm och Moderna Museet i Malmö. MoMuMat är ett privat aktiebolag och dess verksamhet är inte en del av Moderna Museet. Moderna Museet saknar därmed behörighet att genom beslut stänga ned MoMuMats näringsverksamhet.

MoMuMat har kunnat bedriva verksamhet i de av MoMuMat förhyrda lokalerna även under tider som Moderna Museet har varit stängt för allmänheten. Museets beslut om stängning har därför inte heller av denna anledning föranlett avbrott i MoMuMats

verksamhet. Besluten utgör därmed inte ett myndighetsingripande på försäkringsstället.

Det framgår vidare av beslutens ordalydelse att besluten tar sikte på Moderna Museet, restaurangverksamheten omnämns alltså inte. Besluten utgör därmed inte heller enligt beslutens ordalydelse ett myndighetsingripande på försäkringsstället.

Besluten utgör i vilket fall som helst inte myndighetsingripanden som utfärdats med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen. Endast Folkhälsomyndigheten och andra utpekade myndigheter inom regioner har rätt att vidta smittskyddsåtgärder med stöd av smittskyddslagen. Enligt 1 kap. 7 och 8 §§ smittskyddslagen åligger ansvaret för smittskyddet på nationell nivå Folkhälsomyndigheten och varje region ansvarar för att behövliga smittskyddsåtgärder vidtas inom regionens område. Myndigheten Moderna Museet är inte behörig att vidta åtgärder med stöd av smittskyddslagen. Besluten utgör inte heller myndighetsingripanden som utfärdats med stöd av livsmedelslagen.

Beslutet den 18 mars 2020 hänvisar varken till smittskyddslagen eller till någon av Folkhälsomyndigheten utfärdad föreskrift. Något myndighetsingripande med stöd av smittskyddslagen för nedstängning av MoMuMats verksamhet föreligger därmed inte.

Beslutet den 14 april 2020 om att förlänga nedstängningen hänvisar i och för sig till 1 kap. 10 § smittskyddslagen som grund för beslutet. Moderna Museet är dock inte en myndighet inom smittskyddet eller annan berörd myndighet i denna lags mening. Således utgör besluten inte myndighetsingripanden som utfärdats med stöd av smittskyddslagen.

Innehållet i föreskrifterna utgör inte något myndighetsingripande. MoMuMat har stängt ned sin verksamhet den 19 mars 2020. Föreskrift HSLF-FS 2020:9 trädde i kraft den 25 mars 2020. Nedstängningen kan därmed inte vara föranledd av denna föreskrift,

och det kan således inte heller vara ett myndighetsingripande som föranlett nedstängningen.

Föreskrift HSLF-FS 2020:37 med efterföljande ändringsföreskrifter har inte meddelats med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen.

Folkhälsomyndighetens beslut om antagande av föreskrifterna har inte medfört någon skyldighet eller grund för MoMuMat att stänga ned sin verksamhet. Föreskrifterna utgör således inget myndighetsingripande.

Punkt 8 i epidemiavbrottsförsäkringen definierar vad som ska anses vara en säkerhetsföreskrift. De allmänna förhållningsreglerna som framgår av föreskrifterna är att betrakta som säkerhetsföreskrifter under epidemiavbrottsförsäkringen.

Folkhälsomyndighetens beslut om att anta föreskrifterna utgör inte ett mot MoMuMat riktat myndighetsbeslut. Förekomsten av en säkerhetsföreskrift medför inte att ett försäkringsfall föreligger

Föreskrifterna har inte inneburit att MoMuMat förbjudits att driva sin verksamhet på försäkringsstället. Något myndighetsingripande på försäkringsstället har alltså inte skett. Att MoMuMat valt att i stället för att anpassa sin verksamhet stänga ned den, utgör inte en försäkrad skadehändelse under epidemiavbrottsförsäkringen.

Att MoMuMat senare valt att anpassa sin verksamhet och återuppta verksamheten den 17 juni 2020 visar att dylik verksamhet kan bedrivas i enlighet med föreskrifterna. MoMuMat har således haft möjlighet att skaffa sig intäkter genom den aktuella verksamheten även under perioden efter den 25 mars 2020.

MÅL T 11803-20**YRKANDEN OCH INSTÄLLNING****FENAB**

FENAB har yrkat att tingsrätten ska fastställa att Gjensidige, jämligt meddelad epidemiavbrottsförsäkring (GJAV 394:3) med försäkringsnummer 8729698, är skyldigt att utge försäkringsersättning för inträffad skada bestående av avbrott i FENAB:s försäkrade verksamhet, under tiden 20 mars 2020 till och med 20 mars 2021, som uppkommit på grund av

1. Nationalmuseets beslut om stängning av museet inklusive dess restaurangdelar under tiden 20 mars till den 16 juni 2020 samt från och med den 31 oktober 2020 till och med den 20 mars 2021, samt
2. Folkhälsomyndighetens beslut om antagande av föreskrifterna, med undantag för den avbrottstid som tingsrätten redan bifallit enligt ovan.

Yrkandena har avgränsats till 12 månader i enlighet med försäkringsbrevet.

Yrkandena har framställts major includit minor, vilket innebär att för det fall tingsrätten anser att ersättningsgillt avbrott förelegat vid en senare tidpunkt än 20 mars 2020, eller avbrutits innan 20 mars 2021, så kan tingsrätten avgränsa fastställsedomen till denna tidsperiod.

Gjensidige

Gjensidige har bestridit käromålet.

Parterna har yrkat ersättning för sina respektive rättegångskostnader.

GRUNDER**FENAB**

Såväl Nationalmuseums nedstängning som Folkhälsomyndighetens föreskrifter har meddelats genom beslut och FENAB var föremål även för dessa beslut. Besluten om stängning och besluten om att meddela föreskrifterna innebär att ett myndighetsingripande har skett på försäkringsstället. Av Nationalmuseums beslut den 18 mars 2020 framgår även att FENAB:s verksamhet skulle vara stängd. Nationalmuseums beslut om nedstängning och Folkhälsomyndighetens föreskrifter drabbar den verksamhet som FENAB bedriver på försäkringsstället. FENAB har inte frivilligt stängt sin verksamhet. När Nationalmuseum haft öppet har också FENAB haft öppet, men verksamheten har alltjämt begränsats av Folkhälsomyndighetens föreskrifter.

Myndighetsingripandena, dvs. Nationalmuseums beslut om stängning och Folkhälsomyndighetens beslut om meddelande av föreskrifterna, omfattar den verksamhet som FENAB bedriver och har fått till följd att avbrott uppkommit genom att FENAB behövt stänga ned och begränsa sin verksamhet.

FENAB är att anse som direkt berört av Nationalmuseums beslut och har stängt på grund av beslutet. FENAB omfattas av beslutet eftersom FENAB:s restaurang är belägen i Nationalmuseum samt är föremål för besluten. Nationalmuseum har inte överskridit sin behörighet. Även om museet överskridit sin behörighet saknar det betydelse. Samtliga beslut och föreskrifter utgör behöriga myndighetsingripanden med stöd av smittskyddslagen eller likställd lagstiftning. Även Folkhälsomyndighetens föreskrifter har begränsat FENAB:s möjlighet att obehindrat bedriva sin verksamhet och är därmed myndighetsingripanden. Folkhälsomyndighetens föreskrifter är inte att anse som enbart säkerhetsföreskrifter.

Gjensidige

Nationalmuseums beslut om stängning berör endast Nationalmuseum, inte FENAB.

Något myndighetsingripande på försäkringsstället har därmed inte skett.. FENAB är ett privat aktiebolag och dess verksamhet är inte en del av Nationalmuseum.

Nationalmuseum är därmed inte behörigt att genom ett beslut upprättat enligt myndighetsförordningen (2007:515) stänga ned FENAB:s näringsverksamhet.

FENAB har kunnat bedriva verksamhet i de av FENAB förhyrda lokalerna även under tider som Nationalmuseum har varit stängt för allmänheten. Museets beslut om stängning har därför inte heller av denna anledning föranlett avbrott i FENAB:s verksamhet. Besluten utgör därmed inte ett myndighetsingripande på försäkringsstället.

Det framgår vidare av beslutens ordalydelse att besluten tar sikte på Nationalmuseum, inte på FENAB. I beslutet den 18 mars 2020 omnämns FENAB enligt följande "[ä]ven museets restaurang kommer att vara stängd under perioden". Det är ett konstaterande att restaurangen kommer att vara stängd under perioden. Vad anledningen till nedstängningen av restaurangen är framgår inte. I beslutet den 30 mars 2020 nämns inte FENAB:s verksamhet överhuvudtaget. Besluten utgör därmed inte ett myndighetsingripande på försäkringsstället.

Besluten utgör i vilket fall som helst inte myndighetsingripanden som utfärdats med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen. Endast Folkhälsomyndigheten och utpekade myndigheter inom regioner har rätt att vidta smittskyddsåtgärder med stöd av smittskyddslagen. Enligt 1 kap. 7 och 8 §§ smittskyddslagen åligger ansvaret för smittskyddet på nationell nivå Folkhälsomyndigheten och varje region ansvarar för att behövliga smittskyddsåtgärder vidtas inom regionens område. Myndigheten Nationalmuseum är inte behörig att vidta åtgärder med stöd av smittskyddslagen.

Beslutet den 18 mars 2020 anges vara baserat på Folkhälsomyndighetens rekommendationer att begränsa större folksamlingar i syfte att minska smitt-

spridningen av covid-19. Folkhälsomyndighetens rekommendationer tar inte sikte på serveringsställen och innebär inte att FENAB tvingats stänga ned sin verksamhet.

I beslutet den 30 mars 2020 hänvisas i och för sig till 1 kap. 10 § smittskyddslagen som grund för beslutet. Nationalmuseum är inte en myndighet inom smittskyddet eller annan berörd myndighet denna lags mening. Således utgör besluten inte myndighetsingripanden som utfärdats med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen.

Innehållet i föreskrifterna utgör inte något myndighetsingripande. FENAB har stängt ned sin verksamhet den 20 mars 2020. Föreskrift HSLF-FS 2020:9 trädde i kraft först den 25 mars 2020. Nedstängningen kan därmed inte vara föranledd av föreskrifterna, och det kan således inte heller vara ett myndighetsingripande som föranlett nedstängningen.

Föreskrift HSLF-FS 2020:37 med efterföljande ändringsföreskrifter har inte meddelats med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen.

Folkhälsomyndighetens beslut om antagande av föreskrifterna har inte medfört någon skyldighet eller grund för FENAB att stänga ned sin verksamhet. Föreskrifterna utgör således inget myndighetsingripande.

Punkt 8 i epidemiavbrottsförsäkringen definierar vad som ska anses vara en säkerhetsföreskrift. De allmänna förhållningsreglerna som framgår av föreskrifterna är att betrakta som säkerhetsföreskrifter under epidemiavbrottsförsäkringen.

Folkhälsomyndighetens beslut om att anta föreskrifterna utgör inte ett mot FENAB riktat myndighetsbeslut. Förekomsten av en säkerhetsföreskrift medför inte att ett försäkringsfall föreligger.

Föreskrifterna har inte inneburit att FENAB förbjudits att driva sin verksamhet på försäkringsstället. Något myndighetsingripande på försäkringsstället har alltså inte

skett. Att FENAB valt att i stället för att anpassa sin verksamhet stänga ned den, utgör inte en försäkrad skadehändelse under epidemiavbrottsförsäkringen.

Att FENAB senare valt att anpassa sin verksamhet och återuppta verksamheten den 16 juni 2020 visar att dylik verksamhet kan bedrivas i enlighet med föreskrifterna. FENAB har således haft möjligheter att skaffa sig intäkter genom den aktuella verksamheten även under perioden efter den 25 mars 2020.

UTREDNINGEN

På MoMuMats begäran har partsförhör hållits med Malin Söderström som är verkställande direktören för, och styrelseledamot i, MoMuMat.

På FENAB:s begäran har partsförhör hållits med Fredrik Eriksson som är ordförande i styrelsen för FENAB.

På Gjensidiges begäran har vittnesförhör hållits med Robert Nordström, som tidigare arbetat som underwriter och produktchef hos Gjensidige, och Jan Järnstad, som tidigare arbetat som skadereglerare hos Gjensidige.

Samtliga parter har åberopat skriftlig bevisning.

DOMSKÄL

Inledning

De huvudsakliga frågor som tingsrätten har att ta ställning till i båda målen är om besluten att stänga museerna och Folkhälsomyndighetens beslut om att anta föreskrifterna innebär att det inträffat sådana försäkrade skadehändelser som anges i punkten 5 i epidemiavbrottsförsäkringen. Tingsrätten inleder dock prövningen med att redogöra för hur aktuella försäkringsvillkor ska tolkas.

Allmänna utgångspunkter för tolkning av försäkringsvillkor

Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2018 s. 834 sammanfattat den praxis som vuxit fram om tolkning av försäkringsvillkor av standardkaraktär och angett följande. Vid tolkning av sådana villkor ska hänsyn tas till ett antal faktorer. Vissa av dessa är typiska för just försäkringsavtal. Andra faktorer är sådana som har betydelse generellt vid tolkning av villkor av standardkaraktär. Det centrala är ofta det omtvistade villkorets ordalydelse. När ordalydelsen ger utrymme för tolkningar, liksom när ordalydelsen inte ger något besked alls, kan ledning sökas i systematiken och de övriga försäkringsvillkoren. Också andra faktorer kan ha betydelse, exempelvis villkorets syfte i den mån ett sådant går att utröna och vad som sakligt sett är en förnuftig och rimlig reglering, där någon gång dispositiv rätt kan ge vägledning. (Jfr t.ex. NJA 2001 s. 750, NJA 2006 s. 53, NJA 2013 s. 253 och NJA 2017 s. 237). Flera olika faktorer ska således beaktas vid tolkningen av ett försäkringsvillkor. Vilken eller vilka tolkningsfaktorer som ska vara utslagsgivande kan inte anges generellt utan får avgöras utifrån en helhetsbedömning i det enskilda fallet.

Har ersättningsgilla försäkringsfall uppstått på grund av museernas beslut om stängning?

Genom förhören med Malin Söderström och Fredrik Eriksson är det visat att det skett avbrott i kändenas verksamhet och att avbrotten föranletts av museernas beslut om stängning.

Frågan som tingsrätten har att ta ställning till är om museernas beslut om stängning av restaurangerna fattats med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen, dvs. om myndigheterna haft rätt fatta dessa beslut enligt nämnda lagar.

Smittskyddslagen reglerar bl.a. smittskyddsläkarens rätt att fatta beslut riktade mot enskilda individer. Även enligt livsmedelslagen kan en kontrollmyndighet fatta beslut riktade mot enskilda. I 1 kap. 10 § smittskyddslagen anges att myndigheter inom smittskyddet, andra berörda myndigheter, läkare samt annan hälso- och sjukvårdspersonal ska samverka för att förebygga och begränsa utbrott eller spridning

av smittsamma sjukdomar. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att bestämmelsen syftar till att ålägga myndigheter inom smittskyddet, bl.a. Socialstyrelsen, landstingen och smittskyddsläkarna en skyldighet att samverka med aktörer som är verksamma inom andra delar av smittskyddet för att förebygga och begränsa utbrott eller spridning av smittsamma sjukdomar. Smittskyddsläkaren är ansvarig då smittan härrör från människor medan ansvaret, då det gäller smitta som härrör från djur eller objekt, kan åvila bl.a. kommunen, Jordbruksverket eller Livsmedelsverket. (Prop. 2003/04:30 s. 213).

I de aktuella fallen har besluten om att stänga museernas restauranger fattats av respektive museum. Någon behörighet för museerna att fatta dessa beslut kan inte härledas från smittskyddslagen, eller för den delen från livsmedelslagen. Att museerna i några av besluten hänvisat till 1 kap. 10 § smittskyddslagen eller kan ha ansett sig ha haft stöd av denna bestämmelse förändrar inte den bedömningen. Det kan även tilläggas att någon behörighet av ovan angett slag inte heller kan härledas från den numera upphävda lagen om tillfälliga smittskyddsåtgärder på serveringsställen (2020:526).

Sammantaget kan alltså aktuella beslut inte anses ha fattats med stöd av smittskyddslagen eller livsmedelslagen och besluten utgör därmed inte heller sådana beslut som omfattas av villkoret i punkten 5. Det kan därmed konstateras att det inte finns förutsättningar att bifalla kändandenas respektive fastställsetalan på denna grund.

Har ersättningsgilla försäkringsfall uppstått på grund av Folkhälsomyndighetens beslut om antagande av vissa föreskrifter?

Försäkringsvillkoren innehåller inte någon definition av begreppet ”myndighets ingripande” och ingen av parterna har lagt fram någon utredning om branschpraxis som kan vara till ledning för tolkningen av uttrycket.

Svea hovrätt har i en dom meddelad den 11 april 2022 i mål nr T 5507-21 tolkat innebörden av begreppet myndighets ingripande i villkoret i punkten 5 i aktuell

epidemiavbrottsförsäkring. Vid sin bedömning utgår hovrätten från de tolkningskriterier som angetts ovan och konstaterar inledningsvis att ordalydelsen av begreppet myndighets ingripande inte kan anses vara klar och entydig. Hovrätten övergår därefter till att beakta försäkringsavtalets övriga villkor och fäster särskild vikt vid villkoret i punkten 8.

Hovrätten konstaterar huvudsakligen följande avseende villkoret i punkten 8. Punkten innebär att föreskrifter på smittskyddsområdet meddelade i lag, förordning eller av myndighet medför en komplettering av försäkringsvillkoren. För försäkringstagare som bedriver verksamheter som träffas av de generella föreskrifterna innebär det att försäkringstagaren omfattas av ytterligare aktsamhetskrav enligt försäkringsavtalet. Punkten 8 reglerar således situationen att generella regler för smittskyddet ändras sedan försäkringsavtalet ingåtts. När de generella reglerna ändras inträffar inte ett försäkringsfall, utan tvärtom att försäkringsavtalet mellan parterna fylls ut på så sätt att det åligger försäkringstagaren att fortsättningsvis följa även de nya smittskyddsreglerna. Att en myndighet utfärdar generella smittskyddsföreskrifter, som också kan medföra mera allmänna verksamhetsbegränsningar för en grupp av försäkringstagare, är därmed en situation som försäkringsavtalet har reglerat genom punkten 8.

Hovrätten konstaterar sedan att villkoret i punkten 8 talar starkt för att punkten 5 ska tolkas snävt, på så sätt att det endast träffar avbrott som inträffar till följd av myndighets ingripande genom beslut riktade mot enskilda försäkringstagare. Hovrätten anför även att denna tolkning stöds av villkoret i punkten 4 om att försäkringen gäller ”vid myndighets ingripande på försäkringsstället” samt att tolkningen överensstämmer med vad som får anses utgöra en rimligt riskfördelning mellan parterna.

Tingsrätten ser ingen anledning att frångå hovrättens bedömning av hur begreppet myndighets ingripande i villkoret i punkten 5 ska tolkas. Att hovrättens dom har överklagats och att Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd förändrar inte bedömningen. Villkoret ska därmed tolkas på så sätt att det träffar avbrott som inträffar

till följd av myndighets ingripande genom beslut riktade mot enskilda försäkringstagare.

Det kan konstateras att föreskrifterna riktar sig till en vid krets bestående bl.a. av de som driver restauranger och serveringsställen. Vidare innebär föreskrifterna generella begränsningar avseende på vilket sätt dessa verksamheter får bedrivas i syfte att begränsa smittspridningen av covid-19. Föreskrifterna kan därmed inte anses som beslut riktade mot enskilda försäkringstagare. Det finns därmed inte förutsättningar att på denna grund bifalla käromålen.

Rättegångskostnader

Vid denna utgång ska kärandena ersätta Gjensidige för dess rättegångskostnader i målet.

Gjensidige har för båda målen yrkat ersättning med totalt 1 245 625 kr, varav bl.a. 947 500 kr avser ombudsarvode, 22 000 kr avser ersättning för Gjensidiges egna arbete och 25 000 kr avser kostnad för rättsutlåtande. Yrkandet avser även ersättning för mervärdesskatt.

Kärandena har bestridit ersättning för arvode överstigande vad kärandena själva har yrkat i arvode för respektive mål samt kravet på ersättning för Gjensidiges egna arbete. Kärandena har även bestridit kostnaden för rättsutlåtandet och anfört att det inte har varit motiverat att ta fram ett nytt rättsutlåtande specifikt för förevarande mål.

Enligt 18 kap 8 § rättegångsbalken ska ersättning för rättegångskostnad fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande jämte arvode till ombud eller biträde, om kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Regleringen innebär att en kostnad, i den mån den inte är medgiven av motparten, inte kan ersättas utan att den anses skäligen med hänsyn till vad den avser. Det är alltså inte tillräckligt att beloppet inte framstår såsom oskäligt. Kostnaden för ombudsarvode ska inte i första hand bestämmas efter nedlagd tid, utan ska bestämmas med hänsyn till

bl.a. målets beskaffenhet och omfattning samt till den omsorg och skicklighet med vilken arbetet har utförts. Därvid kan även beaktas sådana omständigheter som tvisteföremålets värde och den betydelse som målets utgång i övrigt haft för parten (NJA 1997 s. 854.)

Kärandena har i båda målen sammanlagt yrkat ersättning för ombudsarvode med 656 620 kr. Tingsrätten kan därmed konstatera att Gjensidiges totala yrkande avseende ombudsarvode överstiger kärandenas med cirka 300 000 kr. Vid en samlad bedömning får Gjensidige anses skäligen tillgodosedd med de belopp som kärandena har vitsordat i respektive mål.

Vad gäller Gjensidiges yrkande om ersättning om 22 000 kr för eget arbete gör tingsrätten följande bedömning. Aktuell tvist rör tolkning av försäkringsvillkor och anknyter därmed direkt till Gjensidiges kärnverksamhet. Gjensidige har även tvistat i domstol beträffande aktuella försäkringsvillkor tidigare. Kostnaden kan därmed inte anses påkallad för tillvaratagande av Gjensidiges rätt i aktuellt mål och ska därmed inte ersättas.

Tingsrätten bedömer Gjensidiges yrkande om ersättning om 25 000 kr avseende kostnad för rättsutlåtande som skälig. Även om kärandena använt sig av samma rättsutlåtande som i Stockholms tingsrätts mål nr T 7676-20 finns det skillnader mellan det målet och aktuella mål. Dessa skillnader får anses motivera att Gjensidige lagt ner vissa kostnader för att justera och uppdatera rättsutlåtandet.

Vad Gjensidige i övrigt har begärt är vitsordat. Kärandena har även godtagit att mervärdesskatt utgör en ersättningsbar kostnad för Gjensidige.

Den ersättning som Gjensidige nu tillerkänns, utöver ombudsarvode, ska fördelas med hälften vardera på kärandena.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (TR-02)

Ett överklagande, ställt till Svea hovrätt, ska ha kommit in till tingsrätten senast den 7 februari 2023. Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva målet.

Anne Wartin

Jonas Härkönen

Linus Ekström

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.

Hur man överklagar hovrättens avgörande

Den som vill överklaga hovrättens avgörande ska göra det genom att skriva till Högsta domstolen. Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till hovrätten.

Senaste tid för att överklaga

Överklagandet ska ha kommit in till hovrätten senast den dag som anges i slutet av hovrättens avgörande.

Beslut om häktning, restriktioner enligt 24 kap. 5 a § rättegångsbalken eller reseförbud får överklagas utan tidsbegränsning.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid, skickar hovrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Högsta domstolen.

Prövningstillstånd i Högsta domstolen

Det krävs prövningstillstånd för att Högsta domstolen ska pröva ett överklagande. Högsta domstolen får meddela prövningstillstånd endast om

1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen eller om
2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, så som att det finns grund för resning, att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Överklagandets innehåll

Överklagandet ska innehålla uppgifter om

1. klagandens namn, adress och telefonnummer,
2. det avgörande som överklagas (hovrättens namn och avdelning samt dag för avgörandet och målnummer),
3. den ändring i avgörandet som klaganden begär,
4. de skäl som klaganden vill ange för att avgörandet ska ändras,
5. de skäl som klaganden vill ange för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
6. de bevis som klaganden åberopar och vad som ska bevisas med varje bevis.

Förenklad delgivning

Om målet överklagas kan Högsta domstolen använda förenklad delgivning vid utskick av handlingar i målet, under förutsättning att mottagaren där eller i någon tidigare instans har fått information om sådan delgivning.

Mer information

För information om rättegången i Högsta domstolen, se www.hogstodomstolen.se